

ARBEJDSMØDE OM BÆREDYGTIG UDVIKLING - PISK ELLER GULEROD?

Notat baseret på møde 8. juni 2023.

Ditte K. Jacobsen & Søren Bisp

SEGES Innovation, Strategi & Vækst

Indhold

Baggrund og introduktion.....	2
Format for arbejds mødet	3
Bordet rundt – Aktuelle udfordringer med bæredygtighed.....	3
Session om incitamentsmodeller med udgangspunkt i Arlas tillægsmodel.....	5
Pisk eller gulerod.....	6
Session om “ESG-rapportering for ledelse og fælles handling”	7
Pisk eller gulerod.....	8
Oplæg om ”CO2: Konsekvenser, klimavirkemidler, reduktionspotentiale, omkostninger og afgiftsmodel”	8
Pisk eller gulerod.....	9

Baggrund og introduktion

Den 8. juni 2023 inviterede SEGES Innovation til et arbejds møde omkring bæredygtig udvikling, der blev inviteret bredt i værdikæden for at bringe så mange perspektiver frem som muligt og for at drøfte bæredygtig udvikling i samarbejder.

ARBEJDS MØDE OM BÆREDYGTIG UDVIKLING AF DANSK LANDBRUG PISK ELLER GULEROD?

Vi inviterer hermed landbrugets værdikæde - leverandører, aftagere og andre interessenter - til arbejds møde med fokus på ESG, økonomisk rapportering og motivationen for den bæredygtige udvikling

FORMÅLET med dagen er:

- at stille skarpt på den bæredygtige udvikling af landbruget frem mod 2030 og 2050
- at folde de vigtigste bæredygtighedsindsatser ud for økonomisk og ikke-finansiell bæredygtighed på bedriftsniveau
- at synliggøre motivationsfaktorer, der kan understøtte landmandens bæredygtige indsatser på egen bedrift og ud fra et dobbelt væsentlighedsprincip
- at omsætte de vigtigste bæredygtighedsindsatser til handlinger i landbruget
- at drøfte bæredygtig udvikling på bedriftsniveau og bæredygtig udvikling i partnerskaber

På dagen får vi besøg af:

- *Anders Harck*, sektor formand for Økonomi & Virksomhedsledelse i Landbrug & Fødevarer samt ejer af landbrugsvirksomheden Tjæreborg
- *Klaus Kaiser*, erhvervsøkonomisk chef, SEGES Innovation
- *Hanne Bang Bligaard*, Director, Agri Sustainability, Arla Foods

Vi glæder os til at se dig!

Bedste hilsner
Ditte Kjær Jacobsen & Ivan Damgaard
SEGES Innovation, Strategi & Vækst

PRAKTIK OG TILMELDING

Arbejds mødet afholdes den 8. juni 2023, kl. 09.00-16.00 hos SEGES Innovation, Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N.

Tilmelding til Birgit Winther Sørensen mail: bws@seges.dk eller tlf. nr.: 2149 2801 - DEADLINE for tilmelding er 25. maj 2023.

Vi gør opmærksom på, at der er 25 pladser til dagen, og vi forsøger at fordele pladserne, så hele værdikæden er repræsenteret.

Det endelige program for dagen sendes i en mail efter tilmelding.

SEGES INNOVATION

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Notatet er opsamling fra arbejds mødet om bæredygtighed og motivation med udgangspunkt i deltagerne og indlægsholderne diskussioner, pointer og budskaber.

Deltagerne på mødet var repræsentanter fra det man kan kalde landmandens økosystem: landmanden selv, det branchepolitiske, rådgiver, aftager og finansiell aktør. Deltagerne er anonymiserede: Landmand (LM), aftager (AFT), rådgiver (RG) eller finansiell (FIN).

Indlægsholderne på dagen var Anders Harck, landmand og sektorformand for Virksomhedsledelse & Økonomi, Hanne Bang Bligaard, direktør for Agri Sustainability ved Arla Foods og Klaus Kaiser, erhvervsøkonomisk chef, SEGES Innovation. Søren Bisp, SEGES Innovation havde ligeledes et indlæg om European Sustainability Reporting Standards (ESRS) og klimakædesamarbejder.

Se slides fra dagen [her](#).

Format for arbejds mødet

Formatet fremgår af invitation for dagen. Vi havde en målsætning om 20-25 deltagere, men valgte at gennemføre med 11 deltagere. Dette muliggjorde en intensiv gennemførelse, hvor deltagerne kunne forblive samlet under diskussioner og opsamlinger.

Følgende er programmet for mødet:

INSPIRATION OG DEBAT OM BÆREDYGTIG UDVIKLING I DANSK LANDBRUG
SEGES Innovation – Strategi & Vækst
Agro Food Park 15 – Skejby – 8220 Aarhus N

PROGRAM FOR DAGENS SAMLING

Kl. 08:30 – 09:00	Morgenkaffe, lune boller og netværk... tag endelig kaffe med ind til mødet	Med afsæt i kommende EU-standarder for bæredygtighedsrapportering diskuterer vi, hvor og hvordan vi kan arbejde sammen med leverandører og kunder. Oplæg og facilitering ved Søren
Kl. 09:00 – 09:10	Velkomst ved <i>Ditte Jacobsen</i> og <i>Søren Bisp</i> , SEGES Strategi & Vækst	Kl. 11:45 – 12:30 Prisen for grøn omstilling og økonomisk robusthed <i>Klaus Kaiser</i> , cheføkonom ved SEGES Innovation, deler ud fra analyser af forskellige afgiftsniveauer på udledning af drivhusgasser og brug af varierende opkrævningsmodeller. Der rundes af med opklarende spørgsmål til <i>Klaus</i> .
Kl. 09:10 – 09:45	Bordet rundt – To minutter pr. deltager Fokus: Mine udfordringer med bæredygtig udvikling	Kl. 12:30 – 13:00 Frokost i vores gode kantine
Kl. 09:45 – 10:45	Motivation for bæredygtig udvikling <i>Hanne Bang Bligaard</i> , Arla, deler erfaringer fra Arlas point-baserede tillægsmodel for bæredygtighed (link). Vi debatterer, hvordan man kan motivere til investeringer og ændret adfærd for en mere bæredygtig landbrugsproduktion. Faciliteres af <i>Ditte</i>	Kl. 13:00 – 14:00 Vi snakker af Vi inviterer jer retur i mødelokalet for endnu flere opklarende spørgsmål, fælles undren og en sidste debat om veje frem. Og det kan også være én-til-én for en snak om netop din virksomhed eller din nysgerrighed. Den tager vi i overtiden 😊
Kl. 10:45 – 11:45	ESG-rapportering for ledelse og fælles handling <i>Anders Hørck</i> , formand for Sektor Økonomi & Virksomhedsledelse, indleder med refleksioner om ledelse i fremtidens værdikæder.	

SEGES INNOVATION

Projekt: Bæredygtig udvikling i landbruget - styrkelse af landmandens overblik, indsigt og handlemulighed

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Bordet rundt – Aktuelle udfordringer med bæredygtighed

Mødet startede med en bordet rundt om aktuelle udfordringer med bæredygtig udvikling – et element på arbejds mødet, hvor vi starter emner op og lytter til hvad, der aktuelt optager deltagerne.

- LM: Har gjort en del tiltag for bæredygtig udvikling, som synes rigtige – men det er tiltag uden afkast og økonomi i. Har nu sat investeringer i bæredygtighed på hold for at konsolidere. Udfordringen er at få bedre greb om, hvor koblingen er mellem virksomhedens drift og bæredygtig udvikling.
- RG: Vi er nødt til at gå forrest som rådgivere. Det kan være svært med det der er nyt og ofte fluffy. Oplever at erhvervet og rådgivningen er bagefter på klimamål. Den største udfordring er at få kollegerne med i arbejdet for bæredygtig udvikling. At udvikle og uddanne alle i samme retning.
- LM: Vil "bare" gerne lave det han laver. Drive den malkekvægbesætning han har. Holde sig til kerneforretningen. Være den landmand han altid har villet være. Det tager lang tid at lægge om. Vil gøre tingene ordentligt. "Ordentlighed" er måske det vigtigste koncept.
- FIN: Oplever at arbejdet med bæredygtighed i landbruget står lidt i stampe. En masse er sat i gang, men svært at sætte to streger under effekter. Svært at finde balancen i arbejdet med bæredygtig udvikling.

- LM: Oplever sig selv som meget konservativ. Intet ændret i 15 år og efterhånden godt og grundigt træt af ordet "bæredygtighed". Er dog også klar på, at den næste investering skal være i noget "grønt". Og dét er udfordringen, som han nu søger inspiration til.
- FIN: Investeringer kræver noget "grønt". Den helt store udfordring er kundens baseline! Hvad er planen? Hvad er målet? Og ikke mindst at kunne dokumentere udvikling og målopfyldelse.
- LM: Oplever at gøre det som politikerne siger og som SEGES anbefaler. Efterlyser konsulent-TEAMS på bæredygtighed – bæredygtighed er tværfagligt og går på kryds og tværs. Behov for hjælp til kommunikation. Den store udfordring er at få goodwill for det han altid har gjort.
- AFT: Bæredygtighed er et vidt begreb. Vi fokuserer på klima, fordi det kan vi regne på, og der er en forståelse for klima er ikke nok for at kunne arbejde med bæredygtighed. Udfordringen er, at vi er i et felt med så meget udvikling. Vi har en kæmpe rolle i landbruget. Jeg oplever stor nysgerrighed fra alle for at forstå, hvordan vi har gjort. Vi har en mulighed for at påvirke en god udvikling.
- LM: Den store udfordring, den store frustration: Oplever at alle andre vil og skal tjene penge på bæredygtighed. Der er ikke noget til landmanden. Jeg er landmand for at passe mine dyr og passe min jord. Casen er, at biogassen får profitten - der kommer ikke noget retur.
- LM: Arbejder med planter, køer og ikke mindst mennesker. Udfordring: Mener, at "fornuftsdelene" i at drive landbrug er ved at forsvinde. Det er virkelig ikke al politik, der giver mening".

Ovenstående er udsagn fra en ret lille gruppe. Vi har talt med og taler med rigtig mange landmænd og aktører i landbruget. Landmænd der er nysgerrige på, hvordan de bedst kan navigere deres virksomhed gennem store og gennemgribende forandringer. Vi skal være varsomme med at drage konklusioner på et stort og forskelligartet erhvervs vegne, men **vi mener at kunne spore især fire trends relateret til implementering af bæredygtig udvikling:**

1. En voksende ro omkring dokumentation og rapportering for bæredygtig udvikling. Det kommer når det kommer. Man ved at klimamålene er fælles for alle og at det vil være kunder og finansielle partnere, der på et tidspunkt kommer og efterspørger dokumentation. Og den kan man godt levere.
2. En stigende frustration over, at den forretning der synes at opstå i den grønne omstilling ikke kommer landmanden til gode, men opstår hos bæredygtighedskonsulenter samt investorer i energi.
3. En resignation over, at man synes at gøre det rigtige og nogle gange har brugt gode penge på at gøre endnu mere, men der er bare ingen form for afregning eller oplevet merværdi i det.
4. Stadigt flere spørger sig selv, om de kan være den landmand de gerne vil være baseret på, at rammer og indhold for det gode landmandskab står til konstant debat.

Med disse trends in mente giver det fortsat mening, at vi i **projektet arbejder i de tre spor**, vi har lagt os på de seneste cirka to år i vores projektarbejde og i vores rådgivning til landmænd og til rådgivere:

Spor 1. Ledelsesrapport: Arbejde med dokumentation af bæredygtig udvikling integreret i en ledelsesrapport. Der skal ikke rapporteres på historiske data uden at der samtidig sættes mål og formuleres handlingsplaner for at nå målene.

Spor 2. Eget tempo: Arbejde med at træne ledelsesrapportering i et meget kompakt format. Det er et spørgsmål om at få startet op – stille og roligt. Med fokus på det som landmanden oplever, er af betydning og med coaching på at tænke interessenter og samfund ind.

Spor 3. Motivation: Arbejde med motivation for adfærdændring. Dette sker med fokus på, hvor landmanden kan skabe værdi og reel omstilling og på længere sigt sikre den nødvendige investering for bæredygtig forretningsudvikling.

Session om incitamentsmodeller med udgangspunkt i Arlas tillægsmodel

Noter fra Hanne Bligaards indlæg om Arlas tillægsmodel for bæredygtig udvikling

Udviklingen af tillægsmodellen som et incitamentsprogram bunder i eksistensberettigelse. Hvis Arla skal nå de besluttede klimamål og andre vigtige miljømål, skal der ske noget – kan måske på sigt kommercialiseres på produktniveau, men det er ikke det vigtige.

Arbejder med benchmark som motivationsfaktor, fem effektivitetsparametre som driver klimapåvirkningen. Arlas klimatjek er grundlaget for tillægsmodellen og en forudsætning for at være med i tillægsmodellen.

Der er beskrevet 80 ud af 100 point, så de sidste 20 point er til fremtidige tiltag. Big 5 (de fem tiltag for reduceret udledning af drivhusgasser) slår signifikant ud i alle Klimatjek, der er lavet - udgør 49 point ud af de aktuelle 80 point en landmand kan udløse. Der er ikke en forventning om, at man kan få 80 point - landmanden skal vælge de handlinger, som er mest relevante for eget landbrug.

Hannes slides er i det samlede materiale (klik [her](#)).

Kommentarer og drøftelse undervejs

- LM: Arlas model er jo også en "politisk" model. Det er en refleksion af, hvad Arla vurderer, er af betydning. Bæredygtighed er simpel optimering. Træt af det begreb (bæredygtighed). Det ødelægger noget hos landmanden, at man udefra kommer og fortæller, hvad der skal gøres – noget som man i bund og grund altid har gjort. Det får det til at se som om landmanden ikke selv kan finde ud af det!
- LM: Arla har (endnu) ikke fået nogen til at betale for det (bæredygtighed). Det er jo et fiktivt marked. Det er Arla, der skaber markedet.
- LM: Har ingen problemer med Arlas model. "Det er jo min måde at arbejde på", men jeg tjener ikke mere på den.
- LM: Vi har pisken fra regeringen (afgiften). Det der er muligheden eller det gode er, at med ESG er vi alle kommet i samme båd. Klimamålene er fælles mål, som omfatter alle.
- RG: Incitament eller ej. Hvor finder jeg meningen? Man skal finde sig selv i det! Om man er den der rådgiver eller bliver rådgivet.
- RG: Det er økonomien, der motiverer. Hvad kan spares/tjenes ved rekruttering, fastholdelse, fodereffektivitet - Hvad er de kort- og mere langsigtede gevinster?
- LM: Hvis ikke jeg er med, så taber jeg penge. Det er et udskillelsesløb. Jeg/man bør bruge Arlas model som et ledelsesværktøj.
- LM: Benchmarks og deling af data kan motivere. I Danish Crown hjælper man hinanden til hele tiden at flytte sig. Dét motiverer. Data har hjulpet mig med at skabe resultater. Det er ikke nyt, deling af data er ikke nyt, samhørighed omkring et mål er et værktøj i det her.
- LM: ESG har gjort den finansielle verden "større". Der er kommet flere faktorer og forhold at forholde sig til og at kunne styre på.
- LM: De fleste af handlingerne i Arlas model er værdiskabende i forvejen. Og der er 750.000 kr. om året ekstra, hvis man får alle 80 point, det er til at regne på (baseret på den konkrete landmands størrelse).
- LM: Det drejer sig om ordentlighed, om åbenhed, men stadigvæk: Hvad skal jeg forretningsgøre? Skal jeg omstille eller lade mig omstille? Er det solceller eller ej?
- LM: De forskellige værktøjer går hånd i hånd- og man tager det step by step - jeg føler, vi står meget alene. Vi skal selv drive det. Vi bør stå mere sammen - også med det finansielle.
- LM: Jeg var pristager førhen, men vi er i samme båd nu. Jeg er kommet ud i markedet, ESG er snakken om at være i samme båd.
- LM: Bæredygtighed kan flytte adfærd. Vi vil ikke gøre noget der går mod samfundet - jeg rykker mig konstant.
- LM: De unge er meget fokuserede og datadrevne. De er dygtige!

- LM: På landbrugsskolen handlede det kun om grise pr. årssø. Jeg er glad for, at der nu er fokus på mere end kg. mælk pr. ko - at hele CSR er rykket ind.

Det er tydeligt, at der er klare incitamenter i f.eks. Arlas tillægsmodel ift. at arbejde med bæredygtig udvikling – i den her sammenhæng med en overvægt til klima, omend det både tolkes som negative og positive incitamenter. Dette er der også delt mening om under mødet.

Drøftelsen på dette møde om, hvad landmændene motiveres af, er meget lig det vi tidligere har hørt. Særligt det gode landmandskab og økonomi er velkendte motivationsfaktorer og bliver på dette møde italesat som en motivationsfaktor. At det er det gode landmandskab og landmandens daglige drift der forstås, anerkendes og honoreres.

En landmand italesætter også, at den ledelsesmæssige udvikling er en vigtig motivationsfaktor for vedkommende. På den anden side står en landmand, som ikke kan se behovet, når man som landmand ikke får mere for sine produkter, og forbrugerne ikke er villige til at betale for det.

Benchmarks (på faktorer for bæredygtig udvikling) bliver nævnt som motiverende, og at landbruget i særlig griseproduktionen historisk har brugt data til deling og til at forbedre resultaterne.

Som vi har beskrevet i indeværende projektperiode, og også sidste år, så oplever landmændene at stå i et vakuum med pres for omstilling og forandring på den ene side og stilstand i udvikling og forretning på den anden side. Landbruget fremstår reaktivt idet, de er afventende på, hvilke krav der bliver stillet til dem. De er bekymrede for ikke at blive godskrevet for det, de allerede gør og spekulerer måske lidt i at holde alt det gode indtil nogen kommer og efterspørger det – gerne mod en merpris!

PISK ELLER GULEROD

Ser vi på motivation til endnu mere bæredygtig udvikling, er der arbejdsrådets skelnen mellem pisk og gulerod. Den lækre og velsmagende gulerod er helt klart den merbetaling, som man håber og ønsker at aftagermarkedet vil betale. Man har bare ikke oplevet det endnu. Der er ikke den store tiltro til at forbrugerne vil betale en merpris – i hvert fald ikke i Danmark. Måske det offentlige indkøb eller det professionelle marked vil gå foran, men de skal jo også købe ind på stadigt strammere budgetter. Med andre ord, så tror deltagerne ikke rigtig mere på merprisen, som det der kan omstille landbrugserhvervet, og hvem skal så betale?

Så er der produktionsvirksomhedernes forskellige incitamentsprogrammer. De kan udlægges som gulerodsmodeller i udgangssituationen for at initiere og stimulere til forandring og målopfyldelse, men vil nok over tid blive til pisk – altså fradrag og ikke tillæg i afregningen – fordi markedet fortsat viser sig ikke at ville betale merprisen, som de fleste forventer vil være nødvendig. Arlas tillægsmodel opfattes på dette møde, som tidligere skrevet, heller ikke nødvendigvis som en gulerod, så er det i hvert fald, (...) *som en gulerod foran næsten, og som man aldrig rigtig kan nå*”, som en landmand udtaler det på mødet.

Og så er der den ultimative og hårdtslående pisk i form af regulering. Det kan være ved afgifter og det kan være ved krævet adfærd – og i kombination. Det er måske egentlig disse modeller for motivation, som selv landmændene ser som mest realistiske fordi omstilling til en mindre miljøpåvirkende fødevarerproduktion er tvingende nødvendig og fordi selvopfattelsen i stort omfang er, at man gør det supergodt.

Vi talte også om de mere automatiske og psykologiske motivationsfaktorer, de må ikke undervurderes. Som flere af deltagerne var inde på, så er dette at benchmarke på kendte produktionsfaktorer bidragende til ændret adfærd. Dette formodes i stort omfang også at kunne fungere på faktorer i bæredygtighedsrapporteringen. Her arbejder landbruget i den rigtige retning med identifikation af målepunkter, datafangst og deling af resultater.

At drive landbrug og levere fødevarer er også at være en virksomhed i overensstemmelse med den tid man lever i – måske med en vis forsinkelse. Det betyder, at der kommer signaler fra ens ægtefælle,

fra børn, venner og bekendte. Man er en del af et lokalsamfund med politikere, naboer og måske direkte kunder. Det flytter ikke meget og det flytter ikke hurtigt, men det fungerer som motiverende for ændret adfærd.

Og endelig er der ledelse. Det blev sagt på herværende arbejds møde og vi har hørt det ofte: At arbejde systematisk med bæredygtighedsdata - ESG-ledelsesrapportering - giver et større overblik og kan motivere og inspirere ad den vej til en ændret adfærd, fordi det skaber bevidsthed og fokus på udviklingsområder.

Session om “ESG-rapportering for ledelse og fælles handling”

Noter fra Søren Bisps indlæg om klimasamarbejder

ESRS, European Sustainability Standards: Kan synes som et monster af standarder og målepunkter - Hvordan skal vi passe ind i det her? Mindre produktionsvirksomheder, hvilket kendetegner langt de fleste af danske landbrug, bliver ikke påvirket direkte, men de store som f.eks. Coop, Arla, DLG osv. gør, og derfor kan man som landbrugsvirksomhed blive forventet at skulle levere data på især klima, fordi man indgår i kunders og leverandørers forsynings-/værdikæder.

Det vi talte om, er de nye værdikædesamarbejder: Ikke værdikæder i traditionel forstand, hvor vi får penge for varer og serviceydelser, men værdikæder, der bygger på udbud og efterspørgsel af reduktioner i udledningen af drivhusgasser. Og måske på længere sigt forbedring af vandkvalitet eller mere natur. Det er værdikæder, der kun er i deres vorden og på ingen måde findes i formaliserede formater, men som landbruget måske kan træde ind i og få deres fair share af.

Man kan ikke stå alene på sin bedrift og gøre særlig meget, men kunder, aftagere og samarbejdspartnere i både vertikale og horisontale relationer kan være forpligtigede til at levere eller købe. Vi forestiller os to typer af samarbejder. En mere traditionel type, hvor en klimareduktion handles for penge og så en helt ny type, hvor reduktionen måske handles for længere løbetider på kontrakter.

Vi stillede følgende spørgsmål som afsæt for diskussion om disse gryende værdikæder:

- Hvordan kan vi arbejde sammen med leverandører og kunder?
- Hvad vil vi gerne samarbejde om?
- Hvor har vi fælles interesser?
- Hvilke data og hvilken rapportering kræver det?

Sørens slides er i det samlede materiale (klik [her](#)).

Kommentarer og drøftelse undervejs

- LM: Hvorfor får vi så ikke penge for det der klima, når de kræver det? De kan jo ikke få det gratis.
- FIN: Hvordan kan vi arbejde sammen og investere for det fælles bedste?
- LM: 75% af de steder, hvor vi skal følge op, det gør vi allerede. Det har vi data på.
- FIN: Har landbruget været for gode til at dele alt det gode med omverdenen?
- LM: Vi har lært forbrugerne, at det skal være billigere. Nettos slogan: Alle skal have råd til økologi. Hvorfor? Hvordan får vi nogensinde finansiering til at gøre det anderledes eller bedre?
- FIN: Vi skal forbedre os. Det er for at undgå at betale og handler ikke om indtjening.
- LM: Vi skal ikke have forskellige værktøjer, hvor vi skal registrere det samme.

Det er svære spørgsmål vi gerne vil diskutere med deltagerne, da det jo netop er værdikæder, der endnu ikke er etableret. Der handles lidt i klimakreditter, men det er et indtil videre totalt ureguleret marked, hvor landmanden desuden risikerer at sælge et aktiv, der netop skulle være anvendt i for eksempel afregningen af mælk eller måske i gårdens markedsværdi.

PISK ELLER GULEROD

Diskussionens få kommentarer og vores lidt utydelige blyantsnoter giver ikke meget materiale at konkludere på. Oplægget er klart nok og potentialet til at få øje på, men der er behov for, at vi ser nogle konkrete cases. Det kan være Arla, der formår at koble deres klimaregnskab direkte med landmandens leverancer til samme – med andre ord et databaseret regnskab, der er skruet sammen på nøjagtig samme måde som det regnskab, der i dag findes mellem landmanden og Arla på mælk og kroner.

Og så er vi tilbage ved, at Arla skal kunne videresælge selvsamme reduktion i sine produkter og dermed ved, at der skal etableres helt nye reduktionsbaserede værdikæder. Kan denne model etableres, så er der klart tale om en gulerod.

At indgå i værdikæder for handel med reduktioner kan givetvis antage flere formater – formater som alle vil være motiverende at gå ind i, fordi der ligger en reel afregning for de forbedringer, man kan levere. Det skal forventes, at der vil være krav om god dokumentation af virkemiddeleffekt og tillidskabende governance omkring bedriftens klimaindsats.

Vi forfølger tankegangen og de fire spørgsmål i senere fora, hvor vi også er blevet inspireret til at diskutere, om der kan være uhensigtsmæssigheder i at begynde at handle med reduktioner... hypotetisk kan det kompromittere andre parametre for bæredygtig udvikling og ansvarlig produktion og dermed komme i konflikt med det helt centrale EU-princip om "do no significant harm", der stammer fra taksonomien for bæredygtig investering.

Oplæg om "CO2: Konsekvenser, klimavirkemidler, reduktionspotentiale, omkostninger og afgiftsmodel"

Noter fra Klaus Kaisers oplæg om CO2

Klimaafgifter på bedriftsniveau giver incitamenter for bæredygtig udvikling - jo højere afgifter, jo mere vil man højst sandsynligt bruge virkemidler i den eksisterende produktion eller måske ultimativt lægge dele af eller hele sin produktion om fra animalsk baseret til vegetabilsk.

Klaus præsenterer de centrale tanker og konklusioner i hans analyse af forskellige scenarier for en klimaafgift på landbrugsproduktionen. Klaus' slides er i det samlede materiale (klik [her](#)).

Rapporter som Klaus refererer til:

- Klimarådet: [Landbrugets omstilling ved en drivhusgasafgift | Klimarådet \(klimaraadet.dk\)](#)
- Aarhus Universitet: [Klimavirkemiddelkatalog 21.04.2023.PDF \(au.dk\)](#)
- Det Miljø Økonomiske Råd: [Økonomi og Miljø 2019 \(dors.dk\)](#), [Økonomi og Miljø 2020: Dansk klimapolitik frem mod 2030 \(dors.dk\)](#), [Økonomi og Miljø 2021 \(dors.dk\)](#), [Økonomi og Miljø 2022 \(dors.dk\)](#)
- SEGES Innovation: <https://www.seges.dk/nyheder/virkemiddelrapport>

Kommentarer og drøftelse undervejs

- LM: Jeg vil gerne stille op for politikere og andre beslutningstagere og vise, hvad jeg laver. Jeg er bange for at de skyder ved siden af det, som vi er ved.
- FIN: Motivationsmæssigt er det jo demotiverende ift. at drive udviklingen yderligere – Mark (en af de deltagende landmænd) gør jo, hvad han gør og han kan næppe gøre mere.
- LM: De større bliver større, det er det, der sker. Det er dem der overlever det her.
- LM: Det bekymrer mig. Det er ikke noget jeg ligger søvnløs over, men det bekymrer mig.

Dette indlæg om prisen på den grønne omstilling, klimavirkemidler og konsekvenserne ved en klimaafgift sætter gang i en mere politisk debat. Her føler de deltagende landmænd sig ikke forstået, og nærmest direkte modarbejdet i forhold til at arbejde med bæredygtig udvikling.

PISK ELLER GULEROD

Der er ingen tvivl om, at en klimaafgift, uanset hvordan den skrues sammen, opleves som en pisk. Med reference til de analyser, Klaus præsenterer, er det at blive pisket til at investere i klimavirkemidler og måske helt at ændre produktionsform og produktionsmiks.

Landmændene forstår godt behovet og anerkender effekten, men virker også meget afventende tendrende til resignerende. Hvad kan man gøre andet end håbe, at det går over? Og det er måske netop det der bedst kendetegner incitamentsmodeller, der bygger på afgifter og regler: Man pacificerer landmanden ved reelt at fjerne landmandens mulighed for at handle på egen hånd. Dermed rører man ved en af de stærkeste motivationsfaktorer for i det hele taget at blive og være landmand, nemlig et ønske om at være selvstændig og arbejde under stor frihed med stort ansvar.

SEGES Innovation

Agro Food Park 15, 8200 Aarhus N

T: +45 8740 5000 - F: +45 8740 5010 - E: info@seges.dk

Ansvar: Informationerne på denne side er af generel karakter og søger ikke at løse individuelle eller konkrete rådgivningsbehov. SEGES er således i intet tilfælde ansvarlig for tab, direkte såvel som indirekte, som brugere måtte lide ved at anvende notatets informationer.